

A postatakarékpénztár mint socialis intézmény.

Különös érzés fogott el, midőn a m. kir. postatakarékpénztár felállításának negyedszázados ünnepségén folyó évi februárius 2-án a Magyar Társadalomtudományi Egyesület képviselőjében az igazgatóság meghívása folytán résztvettem. Éppen huszonöt éve működik ez az elsőrendű állami pénz- és fizetésforgalmi nagy intézet, amelynek törvényhozási előkészítése alkalmával kifejlődött képviselőházi vitában közel huszonhat évvel ezelőtt magam is felszólaltam. Akkor én másokkal együtt kifogásoltam, hogy letétállományának hasznosítása céljából

főleg állampapírok vételét rendelte el a törvény. Felhoztuk, hogy miután ez az 1864-ben először Angliában létrejött intézmény pénzkészleteinek liquiditása tekintetében nagyobb politikai válságok idején akkor még kipróbálva nem volt (és ma sincsen), nem helyes csupán állami tartozások megszerzése által biztosítani az annál elhelyezett takarítványokat. Többféle elhelyezést javasoltunk. Nevezetesen azt kívántuk, hogy egy bizonyos részük, a gyengébb anyagi existenciák takarítványai az állam közvetítésével és jótállásával a kisebb gazdaságok ipari és földművelési személyes hiteligényeinek kielégítő sere való szövetkezeteknek adassanak kölcsön. Ezek együttvéve nem nyújtottak volna csekélyelhető biztosítékot és előmozdították volna az akkor még nagyon elhanyagolt szövetkezeti hitelügy fellendülését. Azóta a viszonyok nagyon változtak. Erre ma már nincs oly égető szükség, mint akkor lett volna. Azóta a záloglevelek vétele is gyakorlatban van és nagy-jelentőségű az a törekvés is, hogy fokozódó tőkegazdagodásunkkal lépést tartson az állampapírok minél nagyobb mennyiségének itthon való elhelyezése.

A fejlődés, melyen ez az állami nagy takarékpénztár huszonöt év alatt keresztülment, bámulatos. Annak óriási méreteit szemlélve, a divatos pessimistikus felfogás mellett bizonyos mértékű optimismust is jogosultnak kell elismernünk. A postatakarékpénztár első sorban a kis existenciák körében a takarékossgot volt hivatva terjeszteni. Ennek a feladatnak az minden várakozást meghaladó módon felelt meg.

A postatakarékpénztár betéteinek zömét a kis betétek szolgáltatják. Annál a 10 koronára terjedő betétek az összes betett összegeknek 60.85%, a 10-20 koronások 12%, és így a betéteknek 72.86%-át a húsz koronásnál kisebb betétek képezik. A 100 koronán felüli összegek 1.000 koronáig 6.57%, az 1.000 koronán felüli összegek pedig csak 2.10%-ot tesznek.

Ilyen kis betétekből 25 év alatt a postatakarékpénztár 108 milliónyi álladékot gyűjtött össze, melynek legnagyobb része elkallódott volna, holott ma ez a tőke minden újabb betét nélkül több, mint 30 millióval szaporítja a nemzeti jövedelmet. Újabban az úgynevezett zárt betétek intézménye, melyek felett a betevő bizonyos ideig nem rendelkezhet, a díjbefizetés nélküli biztosítás egy nemét honosította meg a kis emberek körében. Nemcsak ez arányszámok, de a statisztikai adatok is igazolják, hogy a postatakarékpénztár a leg-erősebb hatást a munkásosztályra és az ifjúságra gyakorolta. A betevők közt legnagyobb arányszámmal az iparossegédek és a munkások (17.72%) szerepelnek. Azután jön az ifjúság (14.25%). Majd a házi cselédek (9.49%), a kereskedelmi alkalmazottak (8.71%), a tisztviselők és katonák (6.76%) és a mezőgazdasági munkások (6.29%) következnek. Mostanság a

betevők száma körülbelül 780.800-at tesz, minélfogva egyike lett legelső pénzintézeteinknek.

Oly eredmény ez, melyet biztatónak kell a jövő haladására nézve is elismerni. Sok még e részben a teendő. A postatakarékpénztár el is követ mindent, hogy a legkisebb összeget is meg lehessen minél könnyebben takarítani, és pedig mindenkinek, még a fegyenczeknek, a hajókon szolgáló matrózoknak is. Érdemes e részben elolvasni a jubileum alkalmából kiadott emlékiratát mert abban a társadalmi politikának oly sok lélektani mozzanatát s ezek figyelembevételének annyi sikerét láthatjuk, hogy e nagy intézmény példáját más tereken is tanácsos lenne megszívlelni.

Ebből látható, hogy a mi postatakarékpénztárunk helyes szervezete mellett már eddig is mennyi hasznot tett a legalsóbb és leggyengébb társadalmi rétegeknek. De midőn ebbeli hivatását teljesíti, egyúttal a nagy forgalomnak is megbecsülhetetlen szolgálatot tesz a bel- és külföldi csekk- és clearing-forgalom meghonosítása és fejlesztése által. E részben az osztrák hasonló intézettel együtt mintául szolgál most a német és francia ilyen intézeteknek is, amire az osztrák takarékpénztár itt volt kormányzója büszkén hivatkozott a jubiláló nagygyűlésen. Ez által megerősítette egy másik ünnepi üdvözlő szónok azt a kijelentését, hogy íme egy példája annak, hogy magyar emberek is képesek nagy, úttörő szervezetek létesítésére, csak a megfelelő erőket kell a maguk helyére állítani.

Ez az intézet gyakorlati bizonyítékát szolgáltatja annak is, hogy kis erőkeszletekből mily hatalmas erőösszesítés származhat és hogy az apró tőkéből óriási tőke keletkezhetik, melynek segélyével a kis elemek a legnagyobb pénzkeresőknek, az államnak és a nagybirtoknak válhat hitelezőjévé. Nem jogosult ennélfogva a nagy tőke elleni általános fenekedés, mert a legalsóbb osztályok is lehetnek együttesen nagytőkések.

Két üdvös tanulság vonható le ezen évforduló alkalmából. Az egyik, hogy a takarékoság gazdasági erénye által mily sikeresen lehet a népességben az ethikai, tehát társadalmi erényeket is nevelni. A másik pedig az, hogy a társadalmi haladás és emelkedés főfő elvét még sem az osztályharcz, hanem a vállvetett munka, a társadalmi solidaritás képezi.

Gaal Jenő.